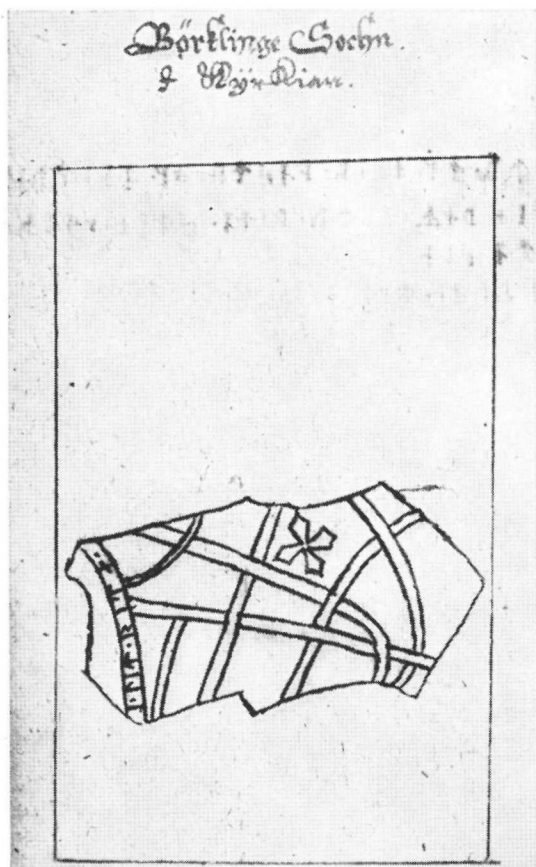

1049. Björklinge kyrka.

Litteratur: J. Bureus, F a 6 s. 127 n:r 84 (Caspar Cohl), F a 5 n:r 35; J. Rhezelius, F a 10:1 n:r 59.

Avbildning: J. Rhezelius, teckning (F a 10:1).

Runstenen är känd endast genom Joh. Bureus' samlingar. Den fanns enligt Caspar Cohl (F a 6) »Inne på Kyrkiogålfuet», enligt Joh. Rhezelius (F a 10:1) »I Kyrkian». F a 5: »På Kyrkegålfvet». Den var endast ett fragment med ett kort stycke av en runslinga och en del ornamentik.

Inskrift (enligt F a 6 och F a 10:1):

... i · lit · rita · ...
5

... let retta ...

»... lät uppresä ...»

Fig. 273. U 1049. Björklinge kyrka.
Efter teckning av Rhezelius.

1050. Björklinge kyrka.

Pl. 72.

Litteratur: B 532, L 247, D 1:238. J. Bureus, F a 6 s. 79 n:r 156 (Bureus' egen uppteckning), F a 5 n:r 37; J. Rhezelius, F l 1 n:r 45; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 88; C. G. Lundegrén, Anteckningar rörande Björklinge socken, 1860 (avskrift i ATA); R. Dybeck, Reseberättelse 1864 (ATA); UFT h. 9 (1880), s. 176; O. v. Friesen, Anteckningar (UUB).

Äldre avbildningar: J. Rhezelius (i F l 1); J. Leitz och J. Hadorph (i Peringskiölds Monumenta och B 532); Dybeck (D 1:238).

Runstenen står rest på kyrkvallen V om kyrkan, 50 m. VSV om ingången till kyrkogården.

Denna runsten var känd redan av Joh. Bureus. Den fanns enligt hans anteckningar »strax bredhevidh» runstenen U 1046, sålunda vid ö. kyrkporten (F a 6), »sammastädes» som den närmast föregående U 1046 (F a 5). Joh. Rhezelius (F l 1); »Sammastädes hos den förre», d. v. s. i östra stigluckan bredvid U 1046. — J. Peringskiöld, Monumenta: »ännu En sönderslagen och förnötter Runesten, där på ingen wiss eller fulkomlig mening finnes, uthan allenast någre ord». Träsnittet har påskriften: »Börklinge kyrkeport» (B 532: »Kyrkoport»; L 247: »I kyrkoporten»). — Stenen har tydligen legat på marken innanför U 1046. Den har med tiden blivit övertäckt och dold. Den var okänd även för organisten C. G. Lundegrén, då han 1860 gjorde sina anteckningar om kyrkans och socknens fornminnen. Ett par år senare kom den i dagen och restes år 1864 tillsammans med U 1045—1047 på kyrkvallen V om kyrkan. R. Dybeck, Sveriges run-

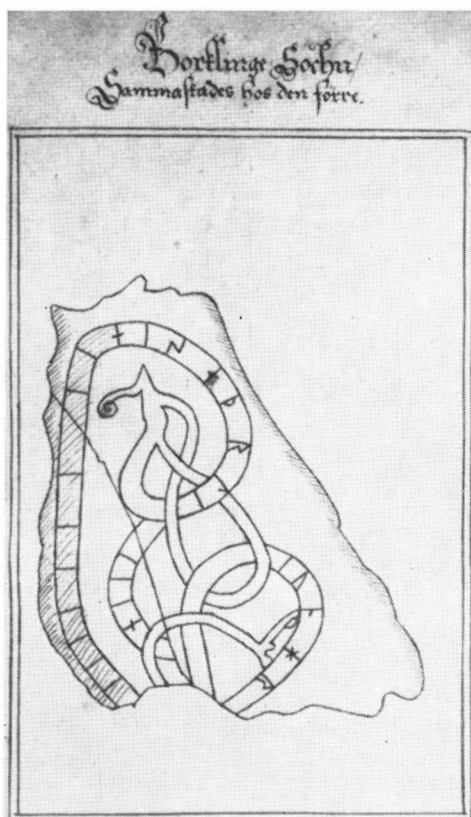

Fig. 274. U 1050. Björklinge kyrka.
Efter teckning av Rhezelius (F 11).

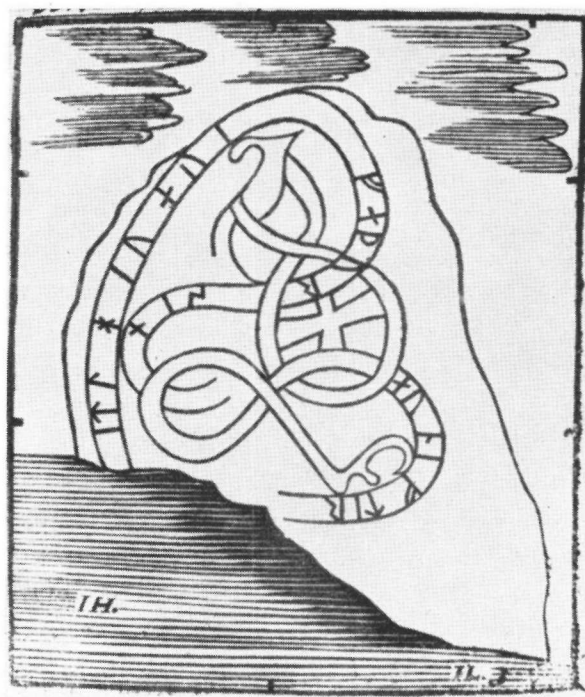

Fig. 275. U 1050. Björklinge kyrka.
Efter B 532.

urkunder (1864): »Vid uppbrytningen av några gånghällar mellan östra kyrkogårdsporten och kyrkan fanns denne mycket utplånade runsten en fot ner i jorden.» Stenen har fått stå kvar på den plats, där den uppställdes 1864, under det de andra tre stenarna U 1045—1047 år 1920 flyttades in på kyrkogården.

Röd granit. Höjd 0,96 m., bredd mitt över ristningen 1,14 m. Ristningen är rätt svårt skadad. På v. sidan har ett stycke skalats av, varvid även en del inskrift har gått förlorad. Denna skada fanns redan på 1600-talet. Vidare har stenen något ovanför mitten brustit i två delar; övre delen är löst uppställd på den nedre. Slutligen har ristningsytan blivit ganska hårt sliten under de århundraden, då stenen har legat som gånghäll. Till stor del framträder ristningen dock som en ljusare färgning mot den röda ytan.

Inskrift (med det inom [] tillagt efter Bureus):

hulmkair . . . itu h--ua a[t] . ais[t] faþur sin
5 10 15 20 25 30

Holmgæirr . . . [l]etu haggua at Æist, faður sinn.

Holmger . . . läto hugga till minne av Est, sin fader.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början. Namnet 1—8 **hulmkair** är svagt, men torde dock få anses säkert. Svagast äro 1 **h** och 6 **a**. Övriga runor skymta tydligt vid sidobelysning under mörk duk. Framför 9 **i** kan icke spåras någon runa; 1 tycks vara totalt utnött. Mellan 8 **r** och [l]itu torde ha varit plats för 8 runor, d. v. s. ordet *ok* jämte ett kortare namn. 12 **h** är tydligt, liksom

15—16 **ua**. Däremellan ha funnits två runor; av den första finnes intet spår, av den andra skymtar en hst svagt. 17 **a** svagt; följande runa är borta. 19 **a** är tämligen tydligt. Av 20 **i** finnes övre delen. 21 **s** skymtar svagt. Följande runa är helt utplånad. De båda sista orden äro tydliga.

Bureus (F a 6): **hulmkair . . . itu · h - - u - - t · aist · faþur sin**. — Rhezelius (F l 1): **iunhr . . . ais apr li**. — Hadorph och Leitz (B 532): **aunifter . . . itl h - ua ui . . . faþur sin**. — Dybeck: **iu - - faþr . . . itr h - - ua - t · k . . . faþur sin**.

Joh. Bureus tolkar inskriften (F a 5): »HulmGeirus . . . fecerunt excidi Eist Patri suo.» (Rhezelius har i F l 1 ingen tolkning.) — Peringsköld: »Aune (: upreeste) efter sin fader Kettilhufvud.» — UFT: »... högg (sten) efter K . . ., sin fader.»

Samma inskrift finnes på den nyfunna runstenen U 1060. Tack vare denna veta vi nu, att det andra namnet har varit *Karl*. Och inskriften har i sin helhet lytt: **hulmkair · uk** [eller: **auk**] **karl · litu hakua at · aist faþur sin**. Om namnet *Æistr* se U 70. De båda andra namnen, *Holmgæirr* och *Karl*, höra till vikingatidens vanligaste.

De båda stenarna U 1050 och 1060 äro otvivelaktigt ristade av samme man. Karakteristiska detaljer äro särskilt det fågelnäbbliknande huvudet, det långa från nacken utgående bandet och den i vinkel brutna foten med sina två grenar, varav den ena på U 1060 är utdragen till ett långt band. Såsom förut har framhållits, har samme ristare också utfört U 1048. Ornamentiken är helt igenom densamma. Alla tre stenarna äro prydda med ett enkelt kors.

1051. Prästgården, Björklinge sn.

Pl. 72.

Litteratur: D 1: 239. C. G. Lundegrén, Anteckningar rörande Björklinge socken, 1860 (avskrift i ATA); R. Dybeck, Björklinge socken, 1864 (ATA); UFT h. 9 (1880), s. 176; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 114; J. Eriksson, Inventering av fornminnen i Björklinge sn, 1926 (ATA).

Äldre avbildning: Dybeck (D 1: 239).

Runstenen står på en låg kulle i prästgårdens trädgård, 35 m. NV om huvudbyggnaden. Ristningen är vänd mot S. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Salsta».

Om fyndet av denna runsten meddelar C. G. Lundegrén 1860: »För omkring 8 år sedan påträffades i ett dike nära Kroggrinden en till större delen av jord och mindre stenar öfverhöjd Runsten, hvilken af Hofpredikanten P. Pettersson flyttades till en backe inom Prestgårdens trädgård.» R. Dybeck, *Sveriges runurkunder* (1864): »Fanns för icke länge sedan i ett dike öster om och nära Björklinge prestgård och är nu rest på en höjd i trädgården.» Beskrivningen till Geologiska kartbladet »Salsta» (1871): »I kyrkoherdeboställets trädgård.» J. Eriksson (1926): »En i Prästgårdens trädgård; har förut legat vid kroggrinden.»

Grårod granit. Höjd 0,90 m., bredd 0,96 m. Ristningen är tydlig, med breda och djupa linjer, påfallande breda för stenens lilla format. Ristningslinjerna ha en ljusare färg än stenytan, varför de framträda tydligt utan uppmålning. Huggningstekniken kan studeras ganska väl på denna sten

Inskrift:

fastulfr · lit · rita stan etr · suar sin · ok · iofast · eftir · uihmt · faþu sen

Fastulfr let retta stæin æftir svær sinn, ok Iofast æftir Vigmund, faður sinn.

»Fastulv lät uppresa stenen till minne av sin svärfader, och Jofast till minne av Vigmund, sin fader.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början och slut. Bst i 5 **u** är nästan rak. Inskriften har tre olika **a**-runor: † med ensidig bst r. 2, 15, 35, ‡ med tvåsidig bst r. 18, 48, † med ensidig